

Yleisten kirjastojen Melinda

Mukaantulon askeleet

Minna Kantanen, Eeva-Riitta Peltonen

Esityksen sisältö

- Mikä Melinda on?
- Miksi Melindaan?
- Miten Melinda-yhteistyöhön pääsee mukaan?
- Melinda-hankkeen kausi 2017-2020
- Yleisten kirjastojen kokemuksia

Kirjastolehti

Suomen Kirjastoseuran julkaisema.

8:s vuosik.

N:o 8

Lehteä ilmestyy 10 numeroa vuodessa. Tilaushinta on 3 mk. vuosikerralta; Suomen Kirjastoseuran jäsenet saavat lehden ilmaiseksi. — Lehden vastaava on tohtori V. Tarkiainen ja toimittaja maisteri J. A. Kemiläinen. Toimituksen osoite on Helsinki, Vladimirink. 3 ja puh. 58 62.

Joulukuu I

1915

Kirjastollisten parannusten
mahdollisuus.

”Usein on kirjastokursseilla ja muissa kokous- ja neuvottelutilaisuuksissa ollut keskusteltavana, millä tavoin voitaisiin aikaansaada erilaisia parannuksia ja helpotuksia kirjastojen perustajille, järjestäjille ja hoitajille. Neuvottelut ovat kohdistuneet etenkin hyvien aikaansa seuraavien luetteloiden ... aikaasaamiseen. ...”

Kirjastolehti 1915, nro 8, s. 103

YKN suosittelee

- [Yleisten kirjastojen neuvoston suositus](#) 11.11.2016
 - Melinda laajemmin käyttöön
 - Kuvailutyö tehokkaaksi yhteistyöllä
 - Tulevaisuusvisiot yhteiseksi strategiaksi

Yleisten kirjastojen kuvailutietoon liittyvän prosessin tehostamisen kannalta lähitulevaisuuden tavoite on, että *kirjastokimpat liittyvät vähintään kevyellä mallilla Melindaan*. Samalla kannustetaan yksittäisiä kirjastoja järjestelmänvaihdon yhteydessä liittymään *kirjastokimppoihin*. Koko kentän kannalta on tärkeää saada erityisesti *Helmet-kirjastojen tuottama vieraskielisen kirjallisuuden ja av-aineiston kuvailutieto mukaan Melindaan*

Mallia maailmalta

- Kansallinen yhteisluettelo, "Union catalogue", on jo mm.
 - Ruotsi, Norja, Tanska, Viro, Liettua, Iso-Britannia, Slovenia, Alankomaat, Itävalta, Belgia, Ranska, Italia, Luxemburg, Portugali, Espanja, Israel, Australia, Kanada ...
- Kansalliset yhteisluettelot helpottavat tietueiden etsintää ja vaihtoa
 - esimerkiksi BookWhere-ohjelma

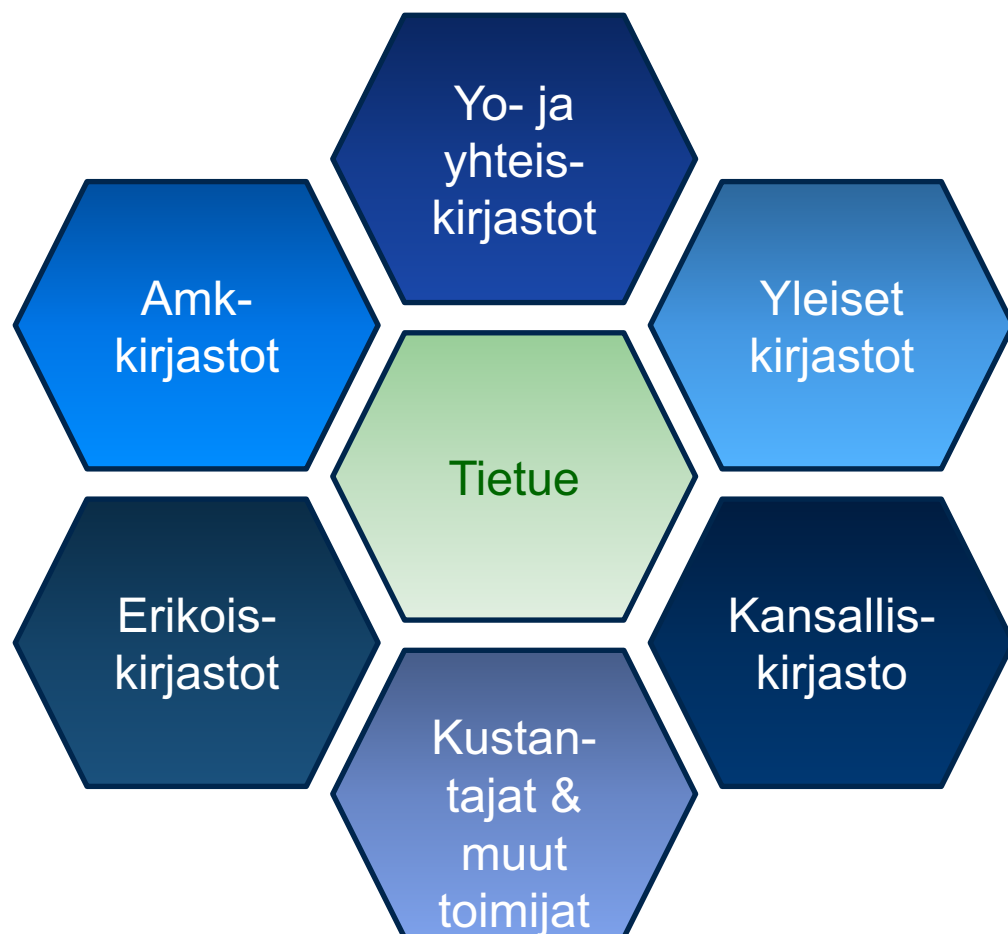
Mikä Melinda on?

- Melinda on kansallinen **metatietovaranto**, Suomen kirjastojen yhteinen metatiedon tallennuspaikka
- Kansalliskirjaston kirjastoille tarjoama **palvelu**
 - Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Kansallinen metatietovaranto –hanke
- Metatietovaranto tarjoaa kirjastoille yhteisen työskentely- ja toimintaympäristön laadukkaan metatiedon luomiseen, jakamiseen, kehittämiseen ja säilyttämiseen

Metatietovaranto-ajattelu

- Metatietovarantoa tuotetaan pitkällä tähtäimellä, metatiedon tulee olla käytettävissä yleisesti - nyt ja tulevaisuudessa
- Mukana kuvailuja myös aineistoille, joita ei enää ole missään kirjastossa
- Kerran tehtyä työtä ei poisteta
 - Koska metatiedon elinkaari voi olla niteiden käyttöikää pidempi
 - Koska ei voida ennakoida tulevaisuuden tarpeita metadatalle

Yksi yhteinen tietue – monta käyttäjää

Melinda-tietue ≠
paikallistietokannan
tietue

Replikoinnilla
ohjataan tietojen
siirtymistä
Melindasta
paikalliskantaan

Melinda-tietokanta

- Tiedontuottajina jo yli 40 kirjastoa/kirjastokimppaa
 - Mukana on yliopistokirjastojen lisäksi erikoiskirjastoja kuten Eduskunnan, Varasto- ja Tilastokirjasto, arkistolaitoksen kirjasto, ammattikorkeakoulujen kirjastot sekä neljä yleisten kirjastojen edustajaa: PIKI-, Anders- ja Vaski-kimpat sekä Kuopion kaupunginkirjasto
- Yli 10 000 000 bibliografista tietuetta
 - Painettuja monografioita, sarjajulkaisuja (lehtiä, monografiasarjoja), e-aineistoja, opinnäytteitä, musiikkiaineistoja, konsolipelejä, äänikirjoja, elokuvia
 - Osakohteita: musiikkia, satuja, novelleja, artikkeleita ja runoja

Miten Finna ja Melinda eroavat?

Tavoitteet ja roolit

	Kenelle	Mitä	Miksi
Finna	Palvelu loppukäyttäjille	Portaali, monipuolinen, hakupalvelu, joka tarjoaa pääsyn museoiden, arkistojen ja kirjastojen aineistoihin (asiakasliittymä/frontend)	Yhden käyttöliittymän kautta pääsy kaikkiin KAM-aineistoihin ja palveluihin. Tehostaa aineistojen hakua ja lisää käyttöä.
Melinda	Kirjastoammattilaisen työväline	Yhteinen tietovaranto, jossa kuvaillaan kirjastojen aineistot. Kuvaileva metatieto säilytetään yhdessä paikassa (taustajärjestelmä/backend)	Tehostaa ja yhtenäistää aineistojen kuvailua, poistaa päällekkäistyötä

Odotuksia

Yhtenäisyys. Yhteisöllisyys.

Luetteloinnin
yhteiset säännöt
ja toimintatavat.
Saan apua muilta
tarvittaessa.

Tehokkuus.

Työ nopeutuu. Tehdään
vain kerran. Vastaava
työpanos voidaan
kohdistaa muualle.
Saan
kustannussäästöjä.

Näkyvyys.

Saan kirjaston
kokoelmat
kansallisesti ja
kansainvälisesti
näkyviin.
Kaukopalvelu
lisääntyy.

Laatu.

Vähemmän
virhemahdollisuuksia.
Saan
laadukkaampaa
dataa ja hyödynnän
auktoriteetteja.

Metatietovarannon hyötyjä

- **Yhteisöllisyys**, 1000 kuvailijan verkosto
 - > Jaetaan uuden aineiston kuvailutaakkaa
 - > Yhteisellä asiantuntemuksella korjataan tietueita ja korjaukset päivittyvät omaan tietokantaan automaattisesti
- **Yhtenäisyys**, yhteiset kansalliset säännöt ja ohjeet
 - > Omia sääntöjä tarvitaan vain paikallisten kenttien ohjeistukseen
 - > Kansalliskirjastolla koulutuksia kuvailun muutoksista, oma kouluttamistarve vähenee

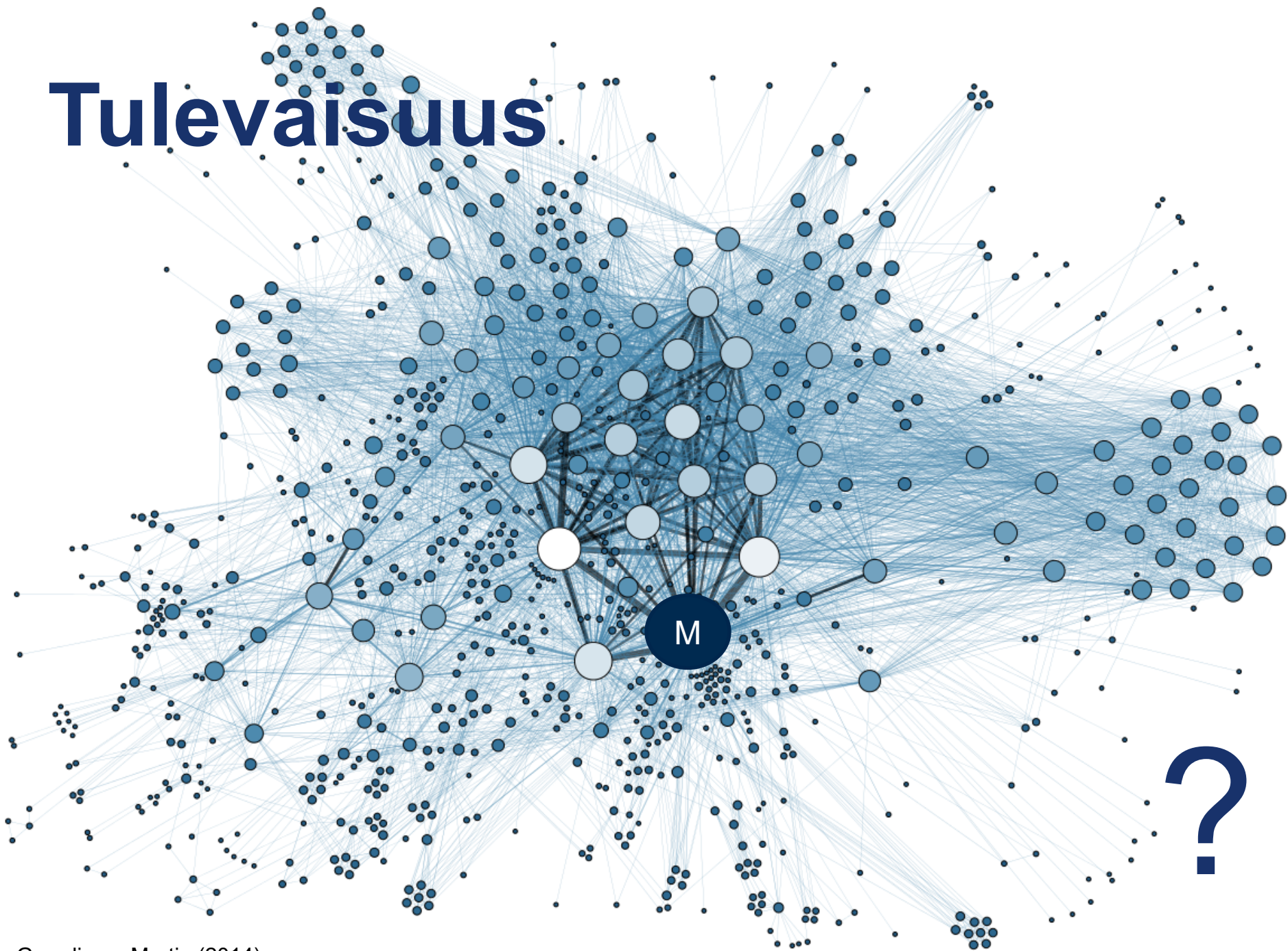
Metatietovarannon hyötyjä

- **Laadukkuus**, yhteiset apuvälineet
 - Asteri - asiasanastot, toimijakuvailut (henkilö- ja yhteisönimet)
 - Auktoriteettitietokannat käytettävissä rajapintojen kautta, hakutermi oikein ja automaattisesti korjattaviksi, hakutermien eri muotojen linkkaus toisiinsa
 - Translitterointiin [Cyrillux](#)-ohjelma
- Eri tietokantojen välisiä **rajapintoja** tarvitaan vähemmän

Askelmerkkejä tulevaan

- Melinda-kirjastot ovat kehityksen eturintamassa:
 - Uusi tietomalli, uudenlaiset tavat tallentaa metadataa, linkitetyn datan edut, avoin data
 - Yhteydet kansainvälisiin toimijoihin (Viaf, ISNI)
- Metatiedon vaihto eri osapuolten kanssa
 - Metatiedon tuottajien ekosysteemi: yhteistyö kaikkien metatietoa tuottavien osapuolten kanssa kustantajista loppukäyttäjiin

Tulevaisuus

Melinda - yleiset kirjastot tilanne 2017

- Aurora-kirjastojärjestelmää käyttävät kirjastot ovat olleet eturintamassa
 - Pilotit PIKI- ja Anders-kimppa mukana vuodesta 2015
 - Vaski-kirjastot 2017
 - Kuopio – ehtiikö kirimällä myös vuoteen 2017?
 - Eepos-kimppa Etelä-Pohjanmaalta seuraava vuonna 2018
- Koha-Suomen kanssa on aloitettu neuvottelut
- Muiden kirjastojärjestelmien - kuten Mikromarc, Sierra, Abilita - tilanne selvitetään lähivuosina

Melinda - erilaiset mukaantulon mallit

	"Kevyt"	"Pikku räätäli"	"Iso räätäli" (perinteinen)
Liittymismalli	Mukaan uusilla aineistoilla; paikalliskannan aineistoa ei siirretä liittymisen yhteydessä Melindaan	Mukaan rajatulla aineistolla; paikalliskannasta siirretään vain osakohteetonta aineistoa tai helposti rajattavia kokoelmia liittymisen yhteydessä Melindaan	Mukaan laajalla aineistolla; paikalliskannasta siirretään myös osakohteellista aineistoa (koko kanta) liittymisen yhteydessä Melindaan
			
Optio:			Suosittelavin
Mallista toiseen siirtyminen myöhemmin		 	

Mukaantulon mallien vertailu

	"Kevyt"	"Pikku räätäli"	"Iso räätäli" (perinteinen)
Hyödyt	Nopeasti mukaan Melinda-kuvailuyhteisöön: -uudet aineistot -Melindasta haku, muokkaus ja päivitys takaisin Melindaan	Mukaan Melinda-kuvailuyhteisöön: -uudet aineistot -Melindasta haku, muokkaus ja päivitys takaisin Melindaan	Täysin mukaan Melinda- kuvailuyhteisöön, oma tietokanta tulee siivottua (laatu), kirjaston aineistot mukaan metatietovarantoon -> kansallinen näkyvyys, replikoinnin täysi hyödyntäminen
Haitat	Replikoinnin hyödyntämien rajallista, oman tietokannan siivous jää tekemättä (laatu), kirjaston vanhat aineistot eivät kasvata metatietovarantoa. Näkyvyys huono.	Replikoinnin hyödyntäminen rajallista, suuri osa omasta tietokannasta voi jäädä siivoamatta (laatu), kirjaston aineistot eivät kasvata laajasti metatietovarantoa -> kansallinen näkyvyys ei paras mahdollinen	Oman tietokannan siivoaminen vie resursseja (huom.! massakorjaimet auttavat), isojen aineistojen siirto Melindaan vie aikansa

Melinda – mukaantulon vaiheet

Suunnittelu

Päätöksenteko
Osapuolien kartoittaminen
Palvelusopimuksen allekirjoittaminen
Resursointi
Aikataulutus

Valmistelu

Asennukset: rajapinnat, luettelointityökalut
Koulutukset
Määritysten suunnittelu
Kevyt liittymismalli: määritysten säätäminen
Datan konvertointi
Poimittavan aineiston määrittely
Tietokannan siivous

Katselmointi

Aineiston koeharavointi
Datan koeajot
Raporttien ja virhelistausten tutkiminen
Massakorjaukset datalle
Manuaaliset jatkokorjaukset
Datan tutkiminen testiympäristössä
Määritysten säätäminen

Käyttöönotto

Tietokannan haravointi
Poimitun datan käsittely
Vienti Melindaan
Luetteloinnin aloittaminen Melindassa
Replikoinnin käynnistys

Jälkityöt

Asetusten säätäminen
Työskentelyn vakiinnuttaminen
Seuranta
Arviointi

Punaisella tekstillä ne vaiheet, joita ei tarvita kevyessä liittymismallissa.

Melindaan liittyminen - monitahoinen prosessi

Huomioitavaa	
Päätöksenteko	Kimppa ja kuntatoimijat <ul style="list-style-type: none">• Omat prosessit
Järjestelmät	Hankittavat lisäosiot, hinnat <ul style="list-style-type: none">• Ulkoiset toimittajat
Rajapinnat	Paikallisjärjestelmä ↔ Melinda
Metadata	Standardin mukaisuus, laatu <ul style="list-style-type: none">• MARC 21 -formaatti, RDA-säännöt• Osa metadatasta hankitaan ulkopuolelta• Metadatan käyttöoikeudet

Melinda ja eri kirjastojärjestelmät

- Melindaan voi tulla eri kirjastojärjestelmiä käyttävät kirjastot
- **Aurora**-kirjastojärjestelmää käyttäville kirjastoille liittyminen on helppoa, sillä
 - Kohta jo neljä kirjastoa on kulkenut tien, toimintatavat tuttuja
 - Aurorassa on Melinda-toiminnallisuudet: yhteydet Melindaan ja Asteriin valmiina, luettelointivirheraportti ja joukkomuutokset
 - Voi työskennellä omalla järjestelmällä
- **Koha**-kirjastot
 - Kohan TäTi-tietokanta integroidaan Melindaan, vain uudella aineistolla mukaan
- Myös muiden kirjastojärjestelmien (Abilita, Mikromarc ja Sierra) tilannetta selvitetään tulevana vuosina

Hankekausi 2017-2020

- Hankekaudelle 2017-2020 on saatu [lisää voimavaroja](#) yleisten kirjastojen liittämiseksi mukaan Melinda-yhteistyöhön:
 - Koulutukset Minna Kantanen
 - Tekninen tuki Esa Kaalikoski
 - Koordinaattori Eeva-Riitta Peltonen
- Hankkeessa jatkavat kehittämispäällikkö Minna Olkinuora-Tauru ja tietojärjestelmäasiantuntija Henri Mäkilä
- Olemme valmiit tulemaan kirjastoonne puhumaan Melindasta ja kouluttamaan!

Ohjeistus ja tuki Kansalliskirjastosta

- Melinda-työskentelyn ohjeistus
 - [Melinda-wiki](#)
 - melinda-posti@helsinki.fi
 - Tietokantahuolto
 - Tekninen tuki ja kehitystyö
 - Massakorjaukset
 - Melinda-talonmiestoiminta
 - Talonmiehen tuokio –webinaarit
 - Talonmiehen kirjeet
- Kuvailun ohjeistus
 - Kuvailusääntöpalvelu
 - Kumea, MusaMelinda, Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä

Kansalliskirjaston koulutukset

- Koulutukset uusille Melindaan liittyville kirjastoille
 - Yhteistyössä järjestelmätoimittajan kanssa

Uusi koulutuskonsepti

- RDA teoria, 2 h webinaari
- RDA-kuvailu käytännössä, 1 lähipäivä
- Käyttöönottokoulutus, 1 lähipäivä yhdessä järjestelmätoimittajan kanssa
- Pilotoitu Kuopion kanssa 8/2017
- Koha-kirjastot 1/2018

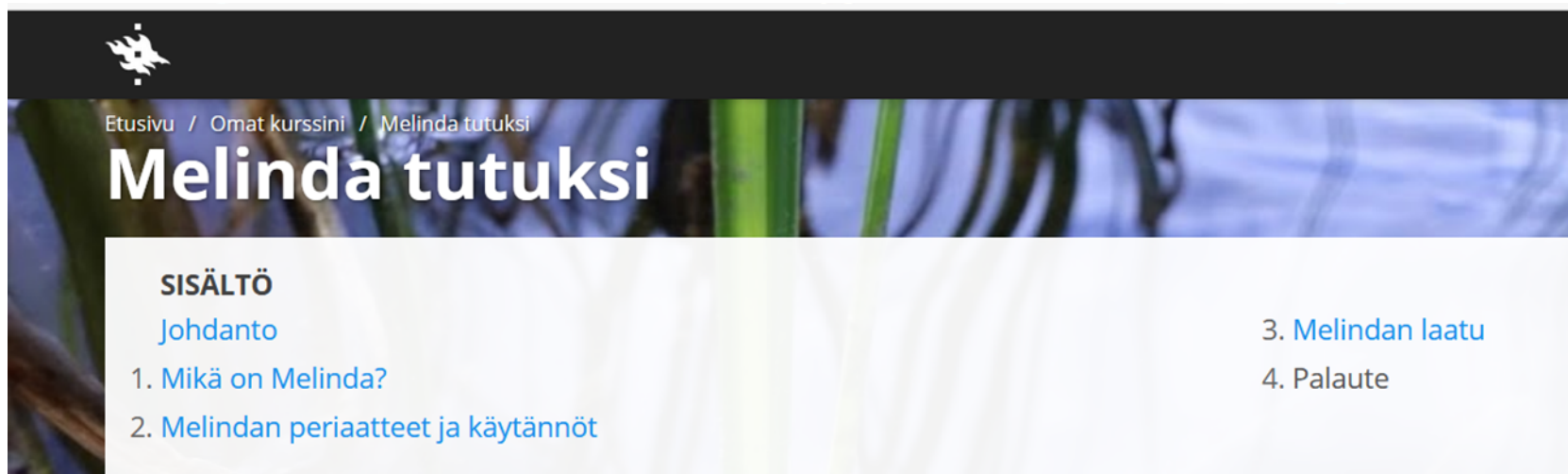
Melinda-peruskoulutusta verkossa

Itseopiskelumateriaali [Melinda tutuksi](#)

-pilottiversio 10/2017

-kirjaudu MOOCiin sisään vierailijana

-lisätietoa [Melinda-wikistä](#)

The image is a screenshot of a web page for a course titled "Melinda tutuksi". At the top, there is a dark header with a white logo on the left. Below the header, a navigation bar shows "Etusivu / Omat kurssini / Melinda tutuksi". The main title "Melinda tutuksi" is prominently displayed in large white letters. Below the title, the word "SISÄLTÖ" (Content) is written in bold. The content is organized into two columns. The left column lists items 1 and 2, while the right column lists items 3 and 4. The background of the page features a blurred image of green plants.

Etusivu / Omat kurssini / Melinda tutuksi

Melinda tutuksi

SISÄLTÖ

Johdanto

1. Mikä on Melinda?
2. Melindan periaatteet ja käytännöt
3. Melindan laatu
4. Palaute

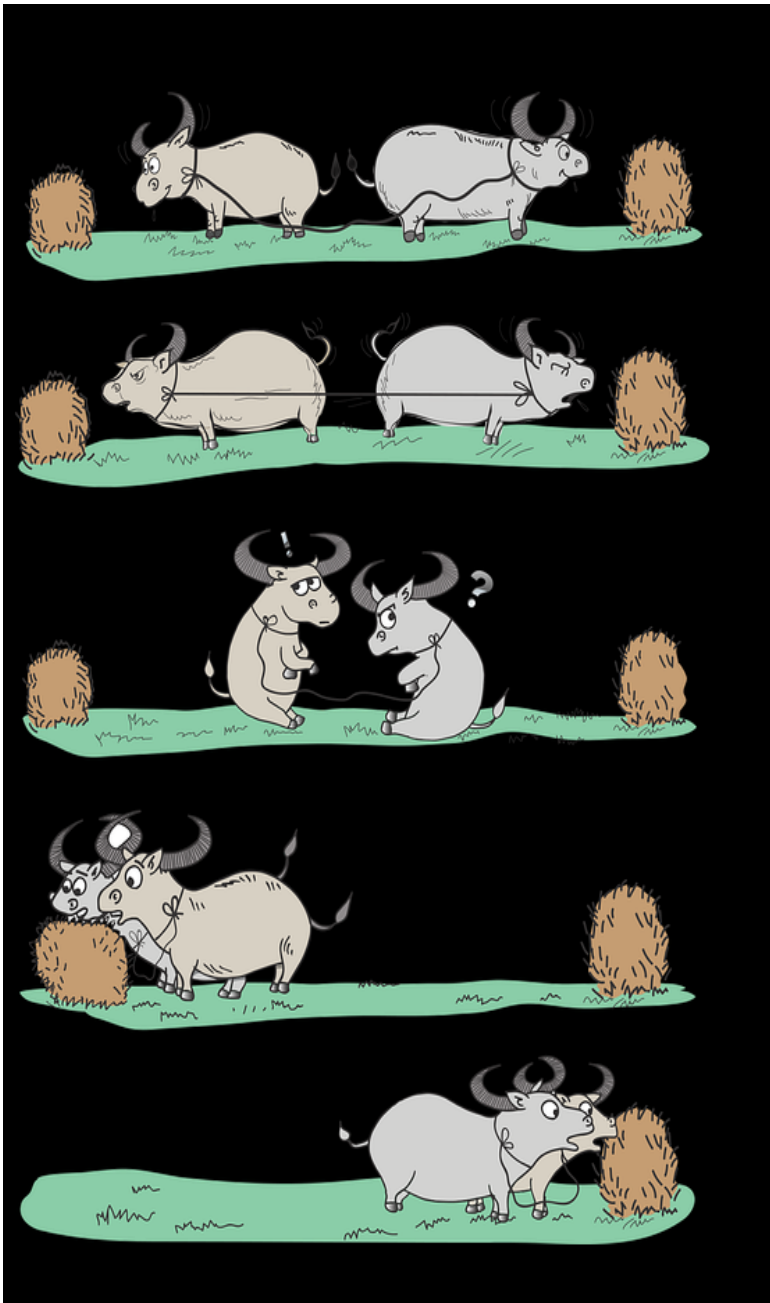
PIKI-kokemuksia

- PIKillä on ollut pitkä tie pilottina ohjelmien ja käytäntöjen hiojana - mutta ehkä siksi työ tuntuu nyt luonnollisesta osalta toimintaa
- Toivomme lisää yleisiä kirjastoja mukaan, jotta saisimme hyötyjä enemmän esimerkiksi musiikin kuvailuun
- Ei voi ajatella vain omaa tietokantaa, joustavuus
- **Melinda olemme me.** Kuvailu ei tapahdu mystisesti ”jossain”, sitä ei voi ulkoistaa ... vaan se on Melinda-kirjastojen työtä ja myös asiakaspalvelua

Anders-terveiset

- Kimppamme sisäinen yhteistyö on lisääntynyt: verkkokeskusteluja, luettelointipäivät kahdesti vuodessa
- Olemme nähneet ohjelmakehitystä läheltä
- Vaikka prosessi on ollut pitkä ja työläskin, niin toisaalta se on opettanut meille paljon ja parantanut tietokantaamme asiakkaidemme eduksi.
- Ja Kansalliskirjastolle luonnollisesti paljon ruusuja, sillä he ovat hanskanneet Melinda-projektia todella hyvin!

Kirjastolehti 1915, nro 8, s. 104

...Ellemme turvaudu toistemme auttamiseen, ”yhteiseen toimintaan” eli kuten tavallisesti sanotaan, yhteistoimintaan, raukeavat meidän paraatkin ”aivoituksemme” hurskaiksi toivomuksiksi...

...Sanottakoon se suoraan julki, että maamme kirjastot saavat harhailla ties kuinka pitkät ajat täydellisessä pimeydessä tai hämärässä, ellei yhteistoiminnasta, yhteishengestä, tehdä sitä ehtymätöntä voimanlähdettä, joksi se on jo niin monilla muilla aloilla muodostunut.

Tietoa yhteisluettelosta

- [Kansallisista yhteisluettelo- ja käyttöliittymäratkaisuksista](#) / Petri Tonteri
- [Kansallinen yhteisluettelo nyt ja tulevaisuudessa – faktaa ja fiktiota](#) / Nina Hyvönen, Petri Tonteri, 2009, s. 34
 - Se [yhteisluettelo] on myös mahdollisuus tavoitella jotain edistyksellisempää kuin vain bibliografisen datan varastoa. Loppukäyttäjälle toimiva yhteisluettelo merkitsee helppoa ja kokonaisvaltaista *tiedonhaun työkalua*, joka tarjoaa uusia oivalluksia ja luo osallistumisen mahdollisuuksia. Samalla voidaan miettiä muun muassa *luettelointikäytäntöjä* uusiksi, esimerkiksi siirtymää painoskeskeisestä, printtiajan luetteloinnista kohti *teoskeskeistä* luettelointia.
- [Yleisten kirjastojen yhteisluettelotyöryhmän raportti 2010](#) / YKN yhteisluettelotyöryhmä, s. 4
 - Suomessa vallitsee siis laaja yksimielisyys sektorirajat ylittävän kansallisen yhteisluettelon tarpeellisuudesta. Tulevat vuodet näyttävät, kuinka tavoitteen muuttaminen käytännön toiminnaksi tulee onnistumaan.
Antti Hyry: Kuitenkin jotenkin yhtenäiseltä tuntuu, vaikka väliin hataralta. (Maatuuli, s. 133)

Kiitos!

Yhteystiedot:

Koulutus: minna.kantanen (at) helsinki.fi

Palveluposti: melinda-posti (at) helsinki.fi

Mukaantulojen koordinointi: eeva-riitta.peltonen (at) helsinki.fi